

Planowanie partycypacyjne
jako droga do integracji różnych grup zawodowych
dla czynnej ochrony i zrównoważonego użytkowania
przyrody polskich miast

Miasto Nowy Sącz

Działanie 2

Pełna diagnoza grupy docelowej w oparciu o studia przypadku

Raport cząstkowy

Główny Instytut Górnictwa
Zakład Ochrony Wód
Katowice, czerwiec 2018 r.

Niniejsze materiały zostały opublikowane dzięki dofinansowaniu
Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.
Za ich treść odpowiada wyłącznie Główny Instytut Górnictwa

Spis treści

WYKAZ SKRÓTÓW	3
1 OPIS RAM DZIAŁANIA	4
2 HARMONOGRAM I PLAN PRAC W RAMACH DZIAŁANIA	5
2.1 Warsztat 1	5
2.1.1 Porządek warsztatu	5
2.1.2 Cel warsztatu	5
2.1.3 Uczestnicy warsztatu	5
2.1.4 Opis rezultatów warsztatów	6
2.2 Warsztat 2	11
2.2.1 Porządek warsztatu	11
2.2.2 Cel warsztatu	11
2.2.3 Uczestnicy warsztatu	11
2.2.4 Opis rezultatów warsztatów	12
3 WSTĘPNA HIERARCHIZACJA PROBLEMÓW OCHRONY/GOSPODAROWANIA ZASOBAMI PRZYRODY DANEGO MIASTA	18
4 WSTĘPNE OKREŚLENIE SKŁADU GRUPY DOCELOWEJ	22
5 UZGODNIENIE OBIEKTU	27
6 WYNIKI WIZJI TERENOWEJ	28

WYKAZ SKRÓTÓW

GUS	Główny Urząd Statystyczny
PTTK	Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze
WIOŚ	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska

1 OPIS RAM DZIAŁANIA

Celem działania jest pełna diagnoza grupy docelowej w oparciu o studium przypadku. Aby osiągnąć zamierzony cel należy przeprowadzić 2 spotkania robocze o charakterze warsztatowym z lokalnymi decydentami, ekspertami, osobami zaufania publicznego (ok. 10 uczestników na każdym ze spotkań) w każdym z pięciu miast. W ramach pierwszego spotkania należy:

- dokonać wstępnej hierarchizacji problemów ochrony/gospodarowania zasobami przyrody danego miasta;
- wstępnie określić skład grupy docelowej;
- uzgodnić obiekt (terenu/terenów), którego dotyczyć będzie studium przypadku a następnie praca grupy docelowej.

Efektem tego spotkania w ujęciu produktywnym jest przygotowanie studium przypadku do każdego z pięciu miast, którego przedmiotem jest: analiza walorów przyrodniczych danego terenu, ich genezy, stanu, powiązań przestrzennych, tendencji przekształceń, form użytkowania (m.in. w kategoriach usług ekosystemowych), zagrożeń, identyfikacja grup interesariuszy, identyfikacja podmiotów (grup zawodowych) mających udział w zarządzaniu/gospodarowaniu analizowanym terenem, identyfikacja pozostałych podmiotów (grup zawodowych) mających największy wpływ na przyrodę analizowanego terenu, wstępna identyfikacja powiązań międzysektorowych/interdyscyplinarnych kluczowych dla gospodarowania zasobami przyrody analizowanego terenu.

W oparciu o przygotowany dokument (studium przypadku) należy przeprowadzić drugie spotkanie warsztatowe, podczas którego należy:

- dokonać analizy wyników studium przypadku w kontekście składu grupy docelowej;
- uzgodnić wstępny skład grupy docelowej.

2 HARMONOGRAM I PLAN PRAC W RAMACH DZIAŁANIA

2.1 Warsztat 1

Spotkanie robocze z lokalnymi decydentami, ekspertami, osobami zaufania publicznego miało charakter warsztatowy i prowadzone było przez 3 ekspertów/moderatorów z GIG'u.

2.1.1 Porządek warsztatu

Tab.1 Etapy prowadzenia warsztatu 1.

Zakres tematyczny		Metoda prowadzenia	Czas trwania
1	Przywitanie, wprowadzenie do tematu spotkania, zapoznanie z listą i kluczem doboru uczestników, przedstawianie się.		15 minut
2	Przegląd najważniejszych obiektów przyrodniczych miasta i problemów związanych z ochroną/gospodarowaniem	prezentacja ppt i dyskusja moderowana	120 minut
3	Hierarchizacja obiektów i problemów ochrony/gospodarowania zasobami przyrody miasta w kontekście atrakcyjności i realności zagospodarowania, z wykorzystaniem podejścia wg General Electric (macierz Kinseya)	praca warsztatowa	30 minut
4	Uzgodnienie obiektu (terenu/terenów), którego dotyczyć będzie studium przypadku i warsztaty 2-5	debata i głosowanie	30 minut
5	Uzgodnienie zasad doboru grupy docelowej – uczestników warsztatów 3-5 oraz wstępne określenie składu grupy docelowej		90 minut

2.1.2 Cel warsztatu

Celem warsztatu było uzgodnienie obiektu problemowego (teren/tereny), którego dotyczyć będzie studium przypadku i warsztaty 2-5.

2.1.3 Uczestnicy warsztatu

Tab.2 Instytucje biorące udział w warsztacie 1.

L.p.	Instytucja	Ilość uczestników
1	Urząd Miasta Wydział Ochrony Środowiska	4
2	Główny Instytut Górnictwa	3
3	Katolickie Centrum Edukacji młodzieży KANA	1

4	Mieszkaniec	1
---	-------------	---

2.1.4 Opis rezultatów warsztatów

Aby wybrać najważniejsze obiekty przyrodnicze miasta, zdiagnozować problemy związane z ich ochroną i następnie uporządkować te obiekty w kontekście atrakcyjności i realności zagospodarowania, na wstępie przeanalizowano z lokalnymi decydentami, ekspertami, osobami zaufania publicznego z terenu miasta Nowy Sącz strukturę i funkcje miasta w kontekście administracyjnym, przemysłowym, zdrowotnym, kulturowym, a także oświatowym. Następnie zanalizowano położenie miasta, jego warunki glebowe i hydrograficzne, budowę geologiczną i hydrogeologię w powiązaniu z liczbą ludności, czy osiedli mieszkaniowych.

Po wstępnej analizie struktury i funkcji miasta Nowy Sącz, dokonano przeglądu najważniejszych obiektów przyrodniczych miasta w powiązaniu z problemami związanymi z ich zagospodarowaniem, czy ochroną.

Stwierdzono, że obszary przyrodniczo cenne i ciągi ekologiczne w obrębie miasta Nowego Sącza stanowią rzeki Dunajec i Kamienica. Środowisko przyrodnicze jest w oczywisty sposób przekształcone antropogenicznie. Stopień przekształcenia nie odbiega od innych miast porównywalnej wielkości i pełnionych funkcji. Intensywna działalność inwestycyjna powoduje sukcesywny wzrost terenów zabudowanych kosztem otwartych przestrzeni przyrodniczych. Niekorzystną tendencją jest obserwowana od lat presja inwestycyjna w wyższe partie wzgórz. Na terenie miasta brak jest praktycznie siedlisk naturalnych, dominują agrocenozy. Lasy uległy znacznej fragmentaryzacji i zachowały się przeważnie na stromych partiach zboczy i na terenach jarów. Osłabieniu, bądź zniszczeniu uległy liczne ciągi ekologiczne w rejonie wzgórz, głównie wskutek działań inwestycyjnych (zabudowa kubaturowa, drogi). Zawężeniu uległy ciągi ekologiczne związane z rzekami. Najbardziej przekształcone antropogenicznie, o niskich walorach krajobrazowych są tereny działalności produkcyjnej, usługowej, handlowej, tereny magazynowo- składowe, zlokalizowane w południowej części miasta, w dzielnicy Gorzków i Biegonice. Do terenów o obniżonych walorach krajobrazowych zaliczyć należy tereny budownictwa mieszkaniowego wielorodzinnego („blokowiska”) z kompleksami nieestetycznych obiektów im towarzyszących, w tym kompleksów blaszanych garaży. Walory krajobrazowe miasta w dużym stopniu obniżają również elementy reklamowe, głównie wielkopowierzchniowe, o nieestetycznych formach i zlokalizowane w sposób przypadkowy, przestaniając lub zaburzając panoramy i ciągi widokowe o dużej wartości.

W toku analizy stwierdzono, że do najważniejszych potrzeb i problemów ochrony przyrody w Nowym Sączu zaliczyć należy:

- brak inwentaryzacji przyrodniczej miasta w stosunku do gatunków chronionych, zagrożonych wyginięciem, oraz gatunków i siedlisk, których dotyczą Dyrektywa Siedliskowa oraz Dyrektywa Ptasia oraz brak bazy danych obszarów i obiektów chronionych umożliwiającej wymianę informacji i aktualizację danych,
- zabezpieczenie cennych przyrodniczo i krajobrazowo obszarów poprzez objęcie ich różnymi formami ochrony przyrody,
- konieczność zapewnienia warunków do ochrony zasobów przyrodniczych, walorów kulturowych i krajobrazowych, przy jednoczesnym zapewnieniu możliwości

wypoczynku i rekreacji dla mieszkańców i turystów, aby na terenie miasta rekreacja i turystyka mogły przebiegać w sposób zorganizowany, a obiekty będą spełniać wymogi ochrony środowiska,

- niewystarczające środki na ochronę przyrody,
- stworzenie takich warunków i zasad prowadzenia działalności gospodarczej i rozwoju osadnictwa, aby różnorodność biologiczna i krajobrazowa ulegała degradacji, w szczególności zapewnieniu ochrony lub przywrócenia bioróżnorodności obszarów przyrodniczo cennych.

Natomiast do czynników stanowiących zagrożenie dla środowiska przyrodniczego należą:

- zagrożenia abiotyczne: susze i okresy wysokich temperatur w okresie wegetacyjnym, gwałtowne silne wiatry, okiść i szadź, przymrozki wiosenne, powodzie, długotrwałe i obfite opady deszczu w okresie wczesnego lata powodujące erozję gleb i niszczące drogi, erozja gleby i osuwiska,
- zagrożenia biotyczne: szkodniki owadzie, występowanie grzybów pasożytniczych, szkody od zwierzyny roślinożernej i gryzoni,
- zagrożenia antropogeniczne: zanieczyszczenie powietrza, zagrożenia wynikające z urbanizacji terenu, intensywna penetracja terenów leśnych przez turystów i zbieraczy grzybów i owoców leśnych, zagrożenia pożarami

W kolejnym etapie analizując program ochrony środowiska dla miasta Nowy Sącz główną uwagę skierowano na tereny zielone, które spełniają zróżnicowane funkcje dla miasta:

- **ekologiczne (ochronne)**, zapewniając ochronę różnorodności siedlisk leśnych i gatunków roślin i zwierząt, korzystnie wpływając na kształtowanie klimatu, stabilizując skład atmosfery i jej oczyszczanie, regulując obieg wody w przyrodzie, przeciwdziałając powodziom, lawinom, osuwiskom, chroniąc glebę przed erozją, krajobraz przed stepowaniem, a także tworząc lepsze warunki dla zdrowia i życia ludności oraz produkcji rolniczej;
- **produkcyjne (gospodarcze)**, polegające na zachowaniu odnawialności i trwałego użytkowania drewna i nieдрzewnych użytków pozyskiwanych z lasu i gospodarki łowieckiej, rozwijaniu turystyki kwalifikowanej, zyskach ze sprzedaży towarów i usług w/w oraz tworzeniu stanowisk pracy i zasilaniu podatkiem od dochodów budżetu państwa i budżetów samorządów lokalnych;
- **społeczne**, kształtując korzystne warunki zdrowotne i rekreacyjne dla społeczeństwa, wzbogacając rynek pracy, służąc rozwojowi kultury, nauki oraz edukacji ekologicznej, a także zagospodarowaniu terenów zdegradowanych i gleb marginalnych i wzmocnieniu obronności kraju.

W Nowym Sączu lasy zajmują powierzchnię 624,0 ha, co stanowi 10,8 % powierzchni miasta. Większość lasów stanowi własność prywatną (480,5 ha- ok. 77,0 %), pozostałe lasy pozostają własność publiczną (143,5 ha- ok. 23 %).

W ramach podsumowania odnotowano, że to lasy stanowią istotny walor przyrodniczy i krajobrazowy obszaru miasta Nowego Sącza. Lasy uległy w znacznym stopniu fragmentaryzacji, jednak ich skład gatunkowy jest urozmaicony. Charakterystycznymi zespołami roślinnymi - silnie przekształconymi przez człowieka - są: bór mieszany z udziałem dębu, świerka i brzozy oraz fragmenty lasu dębowo-gradowego. Występuje tu również unikatowe, mało znane zbiorowisko, które tworzy klon. Ochrona zbiorowisk leśnych jest

istotna z uwagi na walory biotyczne, krajobrazowe, istotny element struktury przyrodniczej miasta, ale również funkcje glebo- i wodochronne. Jedynym obszarem posiadającym status lasów ochronnych (z mocy ustawy o lasach) jest Las Falkowski (Decyzja nr Śr. XVIII. GK. 6113/1/03 Wojewody Małopolskiego z dnia 18 września 2003 r.). Wiodącą funkcją jest funkcja pozaprodukcyjna związana z dydaktyką, rekreacją i wypoczynkiem. Gospodarka leśna prowadzona jest w oparciu o uproszczony plan urządzenia lasu gminnego Miasta Nowy Sącz „Las Falkowski” zatwierdzony na okres od 1.01.2007 r. do 31.12.2016 r. Las Falkowski zajmuje powierzchnię 41,6214 ha i stanowi własność Miasta Nowego Sącza.

Podczas prac warsztatowych otwierających projekt Integraplan w Nowym Sączu w wyniku dyskusji określono cztery potencjalne obszary problemowe mogące spełniać wymogi realizacyjne projektu. Każdy z obszarów wpisuje się w filozofię przyrodniczo-społeczną umożliwiającą integrację różnych grup zawodowych podczas prac partycypacyjnych prowadzących do wypracowania wspólnej koncepcji zagospodarowania przedmiotowych terenów ze szczególnym uwzględnieniem ich walorów przyrodniczych.

Do wskazanych obszarów problemowych należą:

- Lasek na zboczu góry Zabełeckiej.
- Tereny wzdłuż rzeki Kamienicy;
- Obszar w międzywale rzeki Dunajec;
- Las Falkowski;

W kolejnym etapie warsztatów wytypowane obszary problemowe poddano głębszej analizie w celu przygotowania się do wstępnej hierarchizacji problemów, opisanej w rozdziale 3, z wykorzystaniem macierzy McKinsey’a (macierz General Electric):

LASEK NA ZBOCZU GÓRY ZABEŁECKIEJ

Opis obszaru:

Lasek na zboczu góry Zabełeckiej zalicza się do istotnych przyrodniczo elementów Nowego Sącza. Sama góra zlokalizowana jest w północnej części Nowego Sącza nieopodal

Dunajca. Na górze zlokalizowane są Rodzinne Ogrody Działkowe, Miejsce Pamięci Narodowej oraz odrestaurowany pomnik, płaskorzeźba przedstawiająca orła.

Diagnoza problemu:

Rodzinny Ogród Działkowy na Górze Zabełeckiej został odtworzony przez Urząd Miejski w Nowym Sączu w zamian za zlikwidowane ogrody w rejonie Millenium i Gorzkowa, których tereny zostały przeznaczone pod budownictwo mieszkaniowe. Przekazanie terenu pod nowy Rodzinny Ogród Działkowy nastąpiło decyzją GGG.II /38/86 z dnia 20 listopada 1986 roku. Urządzanie Ogrodu w niektórych przypadkach odbiegało od planów i wcześniejszych uzgodnień. Ogród stały, miejski, pod nazwą „Góra Zabełeczka” zarejestrowany został w Krajowej Radzie PZD pod numerem: A-XXV-28-3807. Posiadał wtedy 175 działek i 160 użytkowników działek. W 1990 roku wyrażona została zgoda na poszerzenie Ogrodu na części terenów zielonych oraz na wybudowanie altanek na Górze Lotnika. W wyniku tych decyzji użytkowa część Ogrodu zwiększyła się do 204 działek o łącznej powierzchni 6,9096 ha.

Na skarpie przy ulicy Tarnowskiej (tzw. Górze Zabełeckiej), dwadzieścia metrów od jednego z najbardziej ruchliwych skrzyżowań, niszczycie wykonana z piaskowca płaskorzeźba z orłem

w koronie, datą „1920” oraz ledwie zachowanymi literami układającymi się w nazwisko Jeleń.

Wniosek: Obszar wymaga działań umożliwiających lepsze wykorzystanie wraz z wyekspozowaniem jego walorów przyrodniczych, co stanowi przesłanie projektu Integraplan.

TERENY WZDŁUŻ RZEKI KAMIENICY

Opis obszaru:

Kamienica – rzeka, prawy dopływ Dunajca o długości 33,08 km[3].

Źródło rzeki znajduje się po północnej stronie masywu Jaworzyny Krynickiej, a ujście do Dunajca w Nowym Sączu, w dnie Kotliny Sądeckiej. Kamienica wyznacza granicę pomiędzy Beskidem Niskim (Góry Grybowskie), położonym na północny wschód od niej, a Beskidem Sądeckim, znajdującym się po południowo-zachodniej stronie rzeki. Jej bieg tworzy dolinę, w której położona jest droga krajowa nr 75 łącząca Nowy Sącz i Krynicę-Zdrój. Pochodzenie nazwy rzeki można tłumaczyć kamienistym korytem, wypełnionym otoczakami, które jedynie w krótkich okresach w roku wypełnione jest wodą. Charakterystyczne dla Kamienicy jest występowanie nagłych wezbrań po intensywnych opadach, które w skrajnych przypadkach wywołują powódź w położonych przy rzece dzielnicach Nowego Sącza. Rzeka Kamienica Wpada do Nowego Sącza do południowo-wschodniej strony, i ciągnie się wschodnią częścią gdzie uchodzi do Dunajca w północno-zachodniej części miasta. Tereny wokół rzeki Kamienicy stanowią rozległy obszar miasta.

Diagnoza problemu:

W ostatnim czasie nad rzeką często pojawiają się znaczne ogniska Barszczu Sosnowskiego. Poniżej informacja z XX roku ogłoszona przez urząd miasta:

„Urząd Miasta Nowego Sącza ostrzega przed groźną rośliną – Barszczem Sosnowskiego – która w tym sezonie pojawiła się nad brzegami Dunajca i Kamienicy.

Kontakt z Barszczem Sosnowskiego może spowodować wystąpienie, w zależności od odporności uczuleniowej organizmu, od kilkutygodniowej wysypki aż do bardzo groźnych oparzeń III stopnia.

W ostatnich dniach niebezpieczną roślinę zlokalizowano m.in. w międzywale Dunajca w rejonie mostu „Helleńskiego”, na wysokości Parku Strzeleckiego oraz nad brzegami Kamienicy (w okolicach skrzyżowania ul. Prażmowskiego i Jamnickiej). – Z uwagi na niebezpieczeństwo wynikające z działania „Barszczu Sosnowskiego” apelujemy do wszystkich o nie zbliżanie się w miejsca, w których występuje – ostrzega Urząd Miasta.”
<http://twojsacz.pl>

Wniosek: Przedmiotowy teren stanowi zatem istotną kwestię problemową stanowiącą podstawę do działań w ramach projektu Integraplan.

MIEDZYWALE DUNAJCA

Opis obszaru:

Obszar Międzywala stanowi atrakcyjny teren graniczny pomiędzy miastem a rzeką, gdzie rozwija się przyroda jak i niezorganizowana aktywność rekreacyjna. Jest to niezwykle cenny element przestrzeni miejskiej zlokalizowany w zachodnich częściach miasta. Opisany teren

jest rozległy. Na tym nadrzecznym terenie w trawach i zaroślach gniazduje dzikie ptactwo, zajmące. Są tam ich miejsca lęgowe.

Diagnoza problemu:

Rozjeżdżane przez użytkowników quadów międzywale jest terenem zalewowym, które jeszcze do niedawna podlegało Regionalnemu Zarządowi Gospodarki Wodnej w Krakowie, a teraz nowej instytucji Wody Polskie. Od czasu do czasu na międzywale odbywają się też oficjalne zawody w tych dyscyplinach, ale organizacje, które przygotowują takie imprezy posiadają na to niezbędne zgody różnych instytucji. Tereny nad Dunajcem, które po uporządkowaniu mogłyby stanowić wspaniałe miejsce rekreacyjnie, są od dawna dewastowane i niszczone.

Wniosek: Przedmiotowy obszar ze względu na zgłaszaną przez mieszkańców problematykę wpasowuje się w filozofię projektu Integraplan.

LAS FALKOWSKI

Opis obszaru:

Teren Lasu Fałkowskiego leży we wschodniej części miasta Nowego Sącza pomiędzy drogą powiatową Nowy Sącz - Gorlice a terenem Sądeckiego Parku Etnograficznego i ulicą gen. Wieniawy-Długoszowskiego z drugiej strony. Las graniczy również z ogrodami działkowymi mieszkańców miasta.

Las Falkowski położony jest na grzbiecie rozdzielającym dwie doliny rzeki Kamienicy i potoku Łubinka. Obszar ten pod względem morfologicznym posiada charakter pogórza i obejmuje swoim zasięgiem teren o najwyższym wzniesieniu sięgającym 370 m n.p.m. z najniżej położonymi częściami o wysokości ok. 290 m n.p.m. Stoki pagórków w większości mają ekspozycję w kierunku wschodnim i północnym. Tereny płaskie znajdują się w południowo-wschodniej części parku.

Diagnoza problemu:

Problemem terenu jest niedostateczne wkomponowanie w przestrzeń miejską w sposób umożliwiający dogodne korzystanie z terenu, z tego powodu obszar często jest miejscem niezorganizowanych libacji prowadzących do stopniowej jego dewastacji.

Wniosek: Przedmiotowy teren stanowi zatem istotną kwestię problemową stanowiącą podstawę do działań w ramach projektu Integraplan.

W dalszym etapie dokonano hierarchizacji problemów/zagospodarowania zasobami przyrody Nowego Sącza, które opisano w rozdziale 3.

2.2 Warsztat 2

Spotkanie robocze z lokalnymi decydentami, ekspertami, osobami zaufania publicznego miało charakter warsztatowy i prowadzone było przez 3 ekspertów/moderatorów z GIG'u.

2.2.1 Porządek warsztatu

Tab.3 Etapy prowadzenia warsztatu 2.

	Zakres tematyczny	Metoda prowadzenia	Czas trwania
1	Przywitanie, wprowadzenie do tematu spotkania, zapoznanie z listą i kluczem doboru uczestników, przedstawianie się.		20 minut
2	Określenie zakresu grup zawodowych składających się na grupę docelową w świetle wyników studium przypadku .	prezentacja ppt. i dyskusja moderowana	60 minut.
3	Rozpoznanie interakcji między grupami zawodowymi i powiązań przyczynowo- skutkowych w oddziaływaniach na przyrodę przedmiotowego terenu – wstępne opracowanie drzewa problemów do wykorzystania na 3 warsztacie.	dyskusja moderowana.	130 minut
4	Uzgodnienie wstępnego składu grupy docelowej – listy osobowej/adresowej, oraz ogólnych zasad organizacyjnych dla grupy docelowej.	Debata, głosowanie	90 minut

2.2.2 Cel warsztatu

Celem warsztatu jest uzgodnienie zakresu grupy docelowej i zasad jej pracy w projekcie.

2.2.3 Uczestnicy warsztatu

Tab.4 Instytucje biorące udział w warsztacie 2.

l.p.	Instytucja	Ilość uczestników
1	Urząd Miasta Wydział Ochrony Środowiska	10
2	Urząd Miasta Wydział Gospodarki Komunalnej	1
3	Główny Instytut Górnictwa	3

2.2.4 Opis rezultatów warsztatów

Aby określić zakres grup zawodowych składających się ma grupę docelową w pierwszym etapie spotkań warsztatowych dokonano diagnozy aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej Nowego Sącza i dalej identyfikacji grup interesariuszy na tle obszaru problemowego jakim jest Las Falkowski.

Stwierdzono, że według danych GUS - liczba mieszkańców w Nowym Sączu na koniec 2012 r. wynosiła 84 129 osób. W porównaniu z 2009 r. nastąpił spadek liczby ludności o 427 osób (ok. 0,5 %). Średnia gęstość zaludnienia na terenie miasta Nowy Sącz na koniec 2012 r. wyniosła ok. 1 461,1 osoby/km². Szacuje się, że w kolejnych latach będzie następował dalszy spadek liczby ludności¹.

Ustalono, że Nowy Sącz jest ważnym ośrodkiem przemysłowym. Mają tu siedziby duże przedsiębiorstwa różnych branż. Efektem przemian społeczno-gospodarczych i dokonującej się restrukturyzacji i prywatyzacji gospodarki jest dynamicznie rozwijający się sektor prywatny. Na obszarze miasta występuje duże zróżnicowanie udziału podmiotów gospodarczych w sektorach działalności przetwórczej i usługowej. W Nowym Sączu funkcjonuje 9 454 zarejestrowanych podmiotów gospodarczych (wg. GUS, stan na 31.12.2012 r.). W przeważającej większości podmioty te reprezentują sektor prywatny.

Teren Lasu Falkowskiego leży we wschodniej części miasta Nowego Sącza pomiędzy drogą powiatową Nowy Sącz - Gorlice a terenem Sądeckiego Parku Etnograficznego i ulicą gen. Wieniawy-Długoszowskiego z drugiej strony. Las graniczy również z ogrodami działkowymi mieszkańców miasta. Powołując się na opracowanie pn. „Koncepcja zagospodarowania rekreacyjno-turystycznego Lasu Falkowskiego w Nowym Sączu” duże zróżnicowanie rzeźby terenu, położenie w pobliżu osiedli mieszkaniowych oraz wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe kierunkują wykorzystanie tych terenów leśnych pod szeroko rozumianą rekreację i sport. Las Falkowski jest jedynym obszarem posiadającym status lasów ochronnych (z mocy ustawy o lasach) na podstawie decyzji nr Śr. XVIII. GK. 6113/1/03 Wojewody Małopolskiego z dnia 18 września 2003 r. na tym terenie. Wiodącą funkcją Lasu Falkowskiego jest funkcja pozaprodukcyjna związana z dydaktyką, rekreacją i wypoczynkiem.

W toku analizy ustalono także, że z punktu widzenia identyfikacji grup interesariuszy jak również kształtowania procesu partycypacji związanej z zagospodarowaniem cennych elementów przyrody miejskiej ważne jest odniesienie do celów „Programu Ochrony Środowiska i Planu Gospodarki Odpadami dla miasta Nowego Sącza”. Celem głównym wdrażania ww. programu jest osiągnięcie zrównoważonego rozwoju miasta, w którym ochrona środowiska ma znaczący wpływ na przyszły charakter tego obszaru i równocześnie wspiera jego rozwój gospodarczy i społeczny. Dodatkowo wyznaczono cele z zakresu ochrony środowiska:

- środowisko dla zdrowia – poprawa jakości środowiska szczególnie w zakresie powietrza atmosferycznego i powierzchni ziemi,
- ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrody,
- wzmocnienie systemu zarządzania środowiskiem oraz podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa.

¹ Projekt Aktualizacji Programu Ochrony Środowiska dla Miasta Nowego Sącza Na Lata 2013-2016 z perspektywą na lata 2017-2020

Zwrócono także uwagę, że wśród najważniejszych działań w ramach zarządzania środowiskiem Nowego Sącza jest m.in. edukacja ekologiczna, komunikacja ze społeczeństwem oraz zapewnienie funkcjonowania systemu informacji o środowisku. Odpowiedzialność za to zadanie spoczywa na mieście Nowy Sącz, Zarządzie województwa WIOŚ oraz organizacjach pozarządowych. W związku z powyższym w zakresie informowania społeczeństwa o podejmowanych i planowanych działaniach z zakresu ochrony środowiska należy mieć na uwadze udział wspomnianych podmiotów.

Następnie dokonano analizy potrzeb interesariuszy, którą poprzedziła ich identyfikacja. Identyfikacja interesariuszy wiązała się przede wszystkim z określeniem listy potencjalnych podmiotów zaangażowanych pośrednio i bezpośrednio w prowadzone działania w każdej ich fazie (przygotowania i wdrażania) a także siły ich oddziaływania na wskazane przedsięwzięcie.

W efekcie przeprowadzonej analizy interesariuszy poszukiwano w następujących głównych grupach:

1. Władze lokalne
2. Władze i instytucje regionalne
3. Instytucje naukowe
4. Organizacje pozarządowe
5. Przedstawiciele biznesu
6. Mieszkańcy

Na potrzeby niniejszego opracowania identyfikacja grup interesariuszy została przeprowadzona na podstawie²:

- uwzględnienia perspektywy „interesu” i problematyki;
- poziomu świadomości;
- rodzaju grupy.

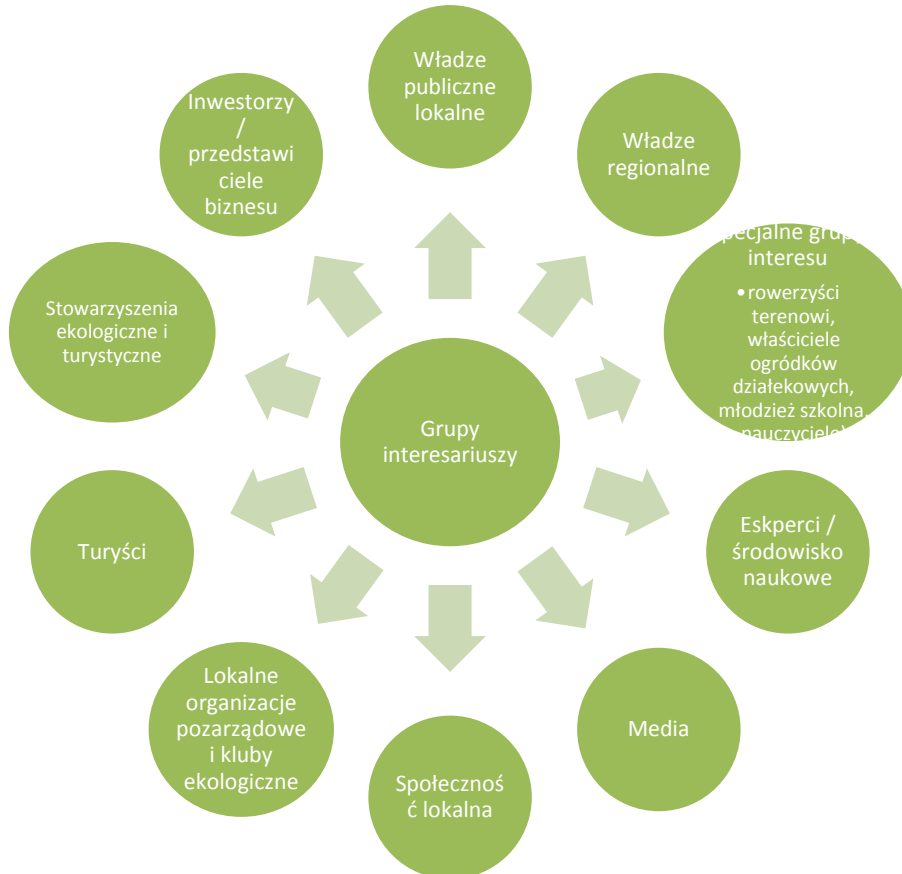
Następnie dla określenia strony społecznej na potrzeby procesu partycypacji, mającego na celu wypracowanie docelowej wizji zagospodarowania i użytkowania terenu a także wypracowania mapy drogowej dla realizacji tej wizji, zidentyfikowano opisane poniżej grupy interesariuszy.

² Partycypacja publiczna krok po kroku, wybór i opracowanie Oktawiusz Chrzanowski, http://partycypacjaobywatelska.pl/wp-content/uploads/2015/06/1_partycypacja_publiczna_krok_publicacja.pdf

IDENTYFIKACJA GRUP INTERESARIUSZY Z UWZGLĘDNIENIEM RODZAJU GRUPY PERSPEKTYWY „INTERESU” I PROBLEMATYKI

Na podstawie przeprowadzonych roboczych spotkań typu warsztatowego z lokalnymi decydentami, ekspertami, osobami zaufania publicznego oraz dodatkowych obserwacji terenu wyodrębniono następujące rodzaje grup interesariuszy związanych z realizacją projektu dla terenu Lasu Falkowskiego:

Poniższy diagram (rys.1) pokazuje opisany sposób grupowania interesariuszy:

Rys.1 Zidentyfikowane grupy interesariuszy

Źródło: opracowanie własne

IDENTYFIKACJA GRUP INTERESARIUSZY POD WZGLĘDEM POZIOMU ŚWIADOMOŚCI

Na podstawie opracowanej mapy relacji przedstawionej poniżej w formie tabeli 5

Tab. 1 Matryca relacji problemy – interesariusze:

Grupa interesariuszy	Problemy natury społecznej akceptacji		Problemy natury przyrodniczo – funkcjonalnej											
	Brak zainteresowania terenem	Nieprzychylny opinie na temat atrakcyjności terenu	Brak wyodrębnionych stref na potrzeby sportu, rekreacji	Okresowe podmakanie ścieżek w obrębie terenu	Teren niezadbany, zanieczyszczony, „dzikie wysypiska”	Zbyt duża ilość osób odwiedzających ten teren (zwiększenie ruchu turystycznego i rowerowego)	Oddolne niekontrolowane inicjatywy rowerzystów związane z tworzeniem małej infrastruktury	Brak zrównoważonego zagospodarowania terenu	Brak dogodnego dojazdu do terenu	Brak połączenia z Sądeckim Parkiem Etnograficznym	Brak połączenie z innymi terenami zielonymi w obrębie miasta	Zamieranie drzewostanu, wypieranie gatunków rodzimych	Występowanie terenów niezagospodarowanych, na których rozwija się niepożądana roślinność	Utrzymywanie się wysokiej populacji zwierzyny łownej
Władze publiczne lokalne	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X		X
Władze regionalne				X	X			X			X	X		X
Lokalne organizacje pozarządowe i kluby ekologiczne	X		X			X	X	X	X	X	X	X		X
Specjalne grupy interesu:														
Rowerzyści terenowi			X	X	X		X					X		X
Właściciele ogródków działkowych			X	X	X	X		X	X			X		X
Wychowankowie przedszkoli, młodzież szkolna, nauczyciele przyrody				X	X			X	X	X		X		X
Spółeczność lokalna	X	X	X	X	X	X		X	X	X	X	X		X
Turyści		X	X	X	X			X	X	X		X		X
Eksperti / środowisko naukowe			X	X	X			X				X		X
Media	X	X	X			X		X						
Inwestorzy / przedstawiciele biznesu	X	X	X	X		X		X	X	X				
Stowarzyszenia ekologiczne i turystyczne	X		X			X		X	X	X	X	X		X

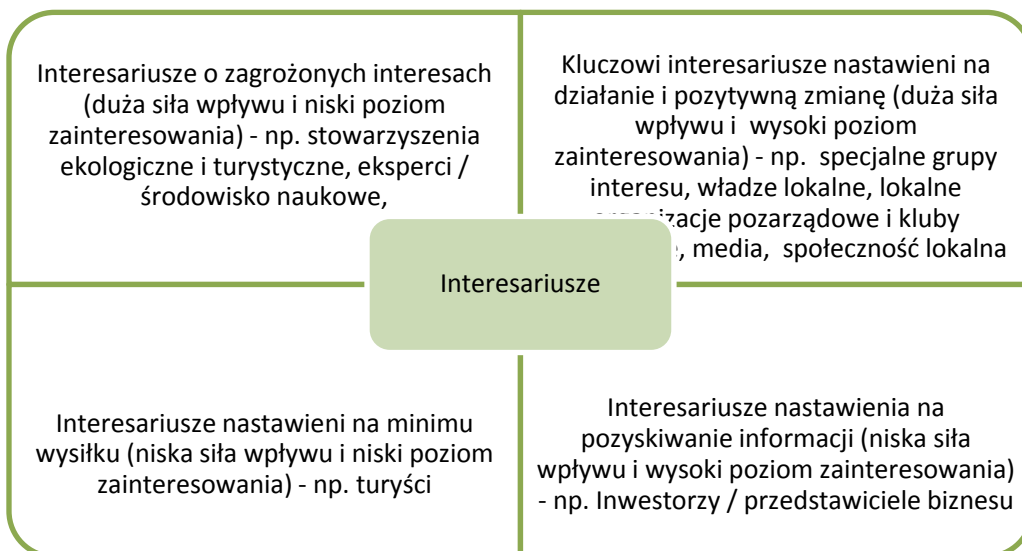
możliwe było przyporządkowanie interesariuszy do następujących grup:

Aktywni interesariusze – w analizowanym przypadku będą to władze lokalne, przedstawiciele organizacji ekologicznych, działkowcy, edukatorzy (zarówno przedstawiciele organizacji ekologicznych jak również nauczyciele) oraz rowerzyści. Do tej grupy należą też osoby, które silnie związane są z terenem i na pewno będą zainteresowane procesem przemian. Osoby takie powinny być włączane do każdego procesu na samym początku. Warto w tym przypadku wyodrębnić podgrupę tzw. uśpionych interesariuszy, czyli osób, na które obecna sytuacja prawdopodobnie będzie mieć wpływ, a które staną się stroną, gdy tylko się o tym dowiedzą.

Bierni interesariusze - to osoby, które najprawdopodobniej nie odczują na sobie bezpośrednich skutków konsultowanego projektu zarządzania przyrodą miejską, a zatem nie zaangażują się bezpośrednio w proces partycypacji, o ile nie zostaną o nim skutecznie poinformowane, np. przez media lub grupy prowadzące kampanie informacyjne. Tak rozumiana grupa interesu może dotyczyć przedstawicieli biznesu, potencjalnych inwestorów, którzy najprawdopodobniej będą mogli być zaangażowani w realizację projektu, wybudowanie nowych obiektów lub zmodernizowanie istniejących.

Wpływowi interesariusze – do tej grupy interesariuszy, należą osoby często zwerbowane przez aktywnych lub uśpionych interesariuszy. Często są to liderzy społeczni, którzy poprzez osobiste zaangażowanie problematyką mogą mieć też istotny wpływ na opinię publiczną i powinni być traktowani jako aktywni interesariusze od momentu, w którym staje się jasne, że zaangażowali się w sytuację.

W celu podsumowania identyfikacji grup docelowych została opracowana tzw. mapa interesariuszy, która pozwala na pogrupowanie interesariuszy ze względu na siłę ich wpływu i poziom zainteresowania. Mapa interesariuszy umożliwia zobrazowanie nastawienia poszczególnych interesariuszy do planowanego projektu oraz stopnia ich oddziaływania na projekt³, co przedstawia (rys. 2):

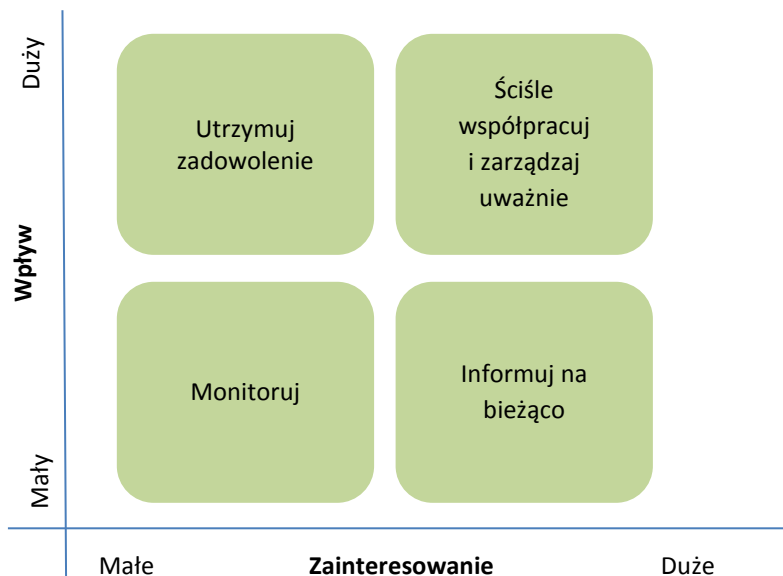
Rys.2 Mapa interesariuszy

Źródło: opracowanie własne

³ Lisiński M., *Metody planowania strategicznego*, PWE, Warszawa 2004

Największą liczbę grup interesariuszy przydzielono do kluczowych interesariuszy nastawionych na pozytywną zmianę. Ma to związek z dużym zainteresowaniem tematem, naciskiem społeczności lokalnej oraz potrzebą zmian.

Następnie zestawiono zasady postępowania w obrębie grup interesariuszy w odniesieniu do stopnia ich zainteresowania daną inicjatywą (rys. 3) .

Rys.1 Zasady postępowania w obrębie zidentyfikowanych grup interesariuszy

Źródło: opracowanie własne na podstawie⁴

W dalszym etapie w wyniku debaty i następnie głosowania określono skład grupy docelowej, co szerzej opisane jest w rozdziale 4.

⁴ Źródło internetowe: <https://productvision.pl/2016/mapa-interesariuszy/>

3 WSTĘPNA HIERARCHIZACJA PROBLEMÓW OCHRONY/GOSPODAROWANIA ZASOBAMI PRZYRODY DANEGO MIASTA

W celu hierarchizacji obiektów i problemów ochrony/zagospodarowania zasobami przyrody w kontekście atrakcyjności i realności zagospodarowania posłużono się macierzą McKinsey'a (General Electric). Konstrukcja tej macierzy bazuje na dwóch założeniach:

- należy działać w sektorach/obszarach, które cechują się największą atrakcyjnością, z mniej atrakcyjnych sektorów obszary usuwamy.
- Należy rozwijać obszary posiadające mocną pozycję konkurencyjną, jednocześnie wycofując się z tych, u których jest ona słaba.

Użycie macierzy atrakcyjności umożliwiło określenie kierunku rozwoju lub działania strategicznego. Oznacza to, że dzięki rozkładowi produktów w macierzy potrafimy określić, w stosunku do których działań zastosować strategie wzrostowe, do których strategie podtrzymywania wraz z dofinansowaniem, a które wyeliminować korzystając z strategii schodzenia z rynku. Początkiem lat 70 XX w. została utworzona koncepcja tej macierzy. Była opracowana przez firmę konsultingową McKinsey współpracującą z General Electric. Uznaje się ją jako rozbudowaną metodę BCG (Boston Consulting Group). Podczas analizy macierzy McKinsey'a podjęto próbę likwidacji słabych stron, które występowały w macierzy BCG (przede wszystkim dotyczyło to używanych w niej uproszczeń). Stosowane w macierzy BCG zmienne jednowymiarowe zamieniono zmiennymi, które opisują czynniki rynkowego sukcesu przedsiębiorstwa: atrakcyjność przemysłu (rynku), a także pozycję konkurencyjną wewnątrz danego przemysłu. Umożliwiło to obszerniejszą analizę portfela produkcji przedsiębiorstwa w stosunku do określonego przemysłu lub sektora. Zauważono też ograniczoną przydatność metody BCG w przypadku analizy portfela firm zdywersyfikowanych. Jeśli przedsiębiorstwo jednocześnie funkcjonowało w wielu przemysłach i oferowało kilkaset, a nawet kilka tysięcy produktów, niemożliwe było korzystanie z metod, za pomocą których każdy wyrób był osobno poddawany analizie i pozycjonowaniu. Pomocne okazały się strategiczne jednostki organizacyjne – SBU⁵.

Na potrzebę realizacji wyboru obszarów problemowych posłużono się zmodyfikowaną metodyką GE, którą zaprezentowano poniżej z podziałem na punktację przypisywaną poszczególnym zagadnieniom. Wszystkie zaproponowane obszary przeanalizowano zgodnie z zaprezentowaną metodyką. Prace prowadzono metodą ekspercką, prowadząc dyskusję podczas spotkania warsztatowego i ujednolicając wspólne osądy.

Zmodyfikowana metodyka GE na potrzeby projektu Integraplan

Priorytetyzacja obszarów problemowych – matryca General Electric (kryteria I):

ZAPOTRZEBOWANIE max 40 punktów

1. **Zakres i pilność problemów**, które zostaną rozwiązane przez wdrożenie (+przełamywanie barier) (0-20 punktów)

Punktacja zależna od liczby barier, problemów lub źródeł problemów, które rozwiązać może realizacja projektu (im więcej, tym wyższa punktacja)

⁵ G. Gierszewska, M. Romanowska, 2017, s.173-174

2. Pozytywny wpływ na inne przedsięwzięcia (0-10 punktów)

Liczba punktów zależna od ilości projektów, na które wpływa.

3. Powszechność (0-10 punktów)

Jaki procent osób (społeczności lokalnej – z dzielnic) będzie korzystać z projektu (im większy procent tym większa ilość punktów)

4. Wartość w zakresie wizerunku miasta (0-10 pkt)

Wartość punktowa zależna od skali oddziaływania wizerunkowego projektu (skala najbliższego otoczenia, dzielnicy, całego miasta – im większa, tym więcej pkt)

Priorytetyzacja projektów – matryca General Electric (kryteria II):

WYKONALNOŚĆ max 70 punktów

1. Korzyści vs koszty (0-10 punktów)

Czy poziom kosztów będzie akceptowalny przez miasto? Czy planowane koszty realizacji projektu są proporcjonalne do oczekiwanych korzyści?

2. Bariery dla projektu (0-10 punktów)

Istotność sumy barierowości jak silne bariery projekt musi przezwyciężyć? Im trudniejsze, tym MNIEJ punktów.

3. Utrzymywanie i zapewnienie bezpieczeństwa (możliwość utrzymywania efektów projektu przy współdziałaniu społeczności lokalnej i wolontariuszy) (0-10 punktów)

Czy efekty projektu mogą podtrzymywać aktualnie zatrudnieni pracownicy partnerstwa, ochotnicy, wolontariusze, dodatkowi pracownicy czy muszą to być specjaliści z zewnątrz?

3a. Możliwość znalezienia specjalistów do wykonania projektu (firmy, eksperci) (0-10 punktów)

4. Zależność od innych projektów (0-10 punktów)

5. Zgodność z działaniami zewnętrznymi (infrastrukturalnymi) (0-10 pkt.)

Im więcej działań, z którymi projekt jest zbieżny, tym większa szansa na powodzenie jego realizacji i większa punktacja.

6. Akceptacja społeczna (0-10 punktów)

Jaki procent partnerów/ społeczności lokalnej zaakceptuje projekt (im więcej tym więcej punktów)

Rezultaty analizy problemowej z zastosowaniem zmodyfikowanej metodyki GE.

W poniższej tabeli 6 zebrano i ujednolicono wartości punktacji dla zaproponowanych obszarów problemowych, w kontekście zapotrzebowania największy wynik osiągnął Las Falkowski na drugim miejscu znalazł się obszar międzywala na rzece Dunajec a na trzecim *ex equo* tereny wzdłuż rzeki Kamienicy i lasy na zboczu góry Zabaleckiej

Tab. 6 Wyniki analizy określającej zapotrzebowanie na działania w danym obszarze

LP	Obszar problemowy	ZAPOTRZEBOWANIE				SUMA
		Zakres i Pilność Problemów	Pozytywny wpływ na przedsięwzięcia	Powszechność	Wartość w zakresie wizerunku miasta	
1	Tereny wzdłuż rzeki Kamienicy	10	6	8	3	27
2	Obszar w międzywalu rzeki Dunajec	11	6	8	4	29
3	Las Falkowski	14	9	10	5	38
4	Lasek na zboczu góry Zabeteckiej	8	6	9	4	27

Źródło: analiza własna GIG

W tabeli 7 zebrano i ujednociono wartości punktacji dla zaproponowanych obszarów w kontekście wykonalności, gdzie również najwyższy wynik osiągnął Las Falkowski.

Tab.7 Wyniki analizy określającej wykonalność działań na tym obszarze:

LP	Obszar problemowy	WYKONALNOŚĆ							SUMA
		korzyści vs koszty	bariery dla projektu	utrzymywanie i zapewnienie bezpieczeństwa	możliwość znalezienia specjalistów do wykonania projektu	zależność od innych projektów	zgodność z działaniami zewnętrznymi	akceptacja społeczna	
1	Tereny wzdłuż rzeki Kamienicy	7	6	7	8	8	8	9	53
2	Obszar w międzywalu rzeki Dunajec	9	8	8	9	9	8	10	61
3	Las Falkowski	10	10	10	10	10	10	10	70
4	Lasek na zboczu góry Zabęteckiej	7	8	10	10	8	8	9	60

Źródło: analiza własna GIG

4 WSTĘPNE OKREŚLENIE SKŁADU GRUPY DOCELOWEJ

W celu określenia składu grupy docelowej dokonano identyfikacji grup interesariuszy. Na tę potrzebę zdiagnozowano aktualną sytuację gospodarczo-ekonomiczną Nowego Sącza. Interesariuszy poszukiwano w środowisku lokalnym i wyłoniono spośród nich następujące podmioty:

1. **Władze publiczne lokalne** – przedstawiciele i pracownicy Urzędu Miasta Nowy Sącz (Wydział Ochrony Środowiska, Wydział Przedsiębiorczości i Funduszy Zewnętrznych, Wydział Architektury i Budownictwa), aktywnie uczestniczą w analizie obszaru problemowego oraz podczas wypracowania wizji jego przyszłego zagospodarowania. Z punktu widzenia samego procesu partycypacji, niezwykle istotne jest zaangażowanie władz publicznych, którzy znają źródło problemu jak również oczekiwania stron zainteresowanych. Możliwość aktywnej współpracy specjalistów różnych referatów pozwala na konfrontowanie wielu pomysłów oraz wyodrębnienie istotnych ograniczeń.

Należy podkreślić, że lasy stanowią istotny walor przyrodniczy i krajobrazowy obszaru miasta Nowego Sącza. Możliwość wypracowania właściwej koncepcji wykorzystania potencjału tego obszaru może przyczynić się do zwiększenia atrakcyjności Miasta.

I tak, wśród instytucji publicznych mocne strony stanowi duża moc decyzyjna, siła przebicia oraz dobra znajomość środowiska społecznego, dzięki czemu zwiększa się prawdopodobieństwo realizacji zakładanych projektów oraz pozyskania finansowania na ten cel.

2. **Władze regionalne** (np. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska) – instytucje, do których zadań należy kontrolowanie przestrzegania zasad ochrony środowiska, należą do grona kluczowych interesariuszy procesu zagospodarowania zasobów przyrody. Podstawowym celem działań kontrolnych Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Krakowie (Delegatura w Nowym Sączu) jest zapewnienie odpowiednich standardów jakości środowiska poprzez egzekwowanie przestrzegania przepisów z zakresu ochrony środowiska. Zagospodarowanie terenu zgodnie z podstawami prawnymi oraz przy zapewnieniu troski o jakość zasobów przyrody jest kluczowym interesem władz regionalnych w ramach prowadzonego procesu partycypacji.
3. **Lokalne organizacje pozarządowe i kluby ekologiczne** – (np. Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Oddział Okręgowy w Nowym Sączu, Katolickie Centrum Edukacji Młodzieży "KANA") są to grupy interesariuszy, których działania skierowane na ochronę środowiska i inwestycje minimalizujące wpływ na środowisko. Ich silną stroną jest ich bardzo dobra znajomość lokalnych uwarunkowań oraz praktyczne podejście do rozwiązywania problemów. Co istotne mają one silny wpływ na postawy społeczności lokalnych, stąd są cennym źródłem informacji o aktualnych oczekiwaniach i potrzebach.

Silną stroną lokalnych organizacji pozarządowych i klubów ekologicznych jest ich zaangażowania, otwartość na innych interesariuszy i motywacja do działania wynikająca z potrzeby realizowania celów swojej działalności. Często z uwagi na charakter prawny

organizacje te posiadają większą umiejętność wpływania na decyzje innych interesariuszy oraz dużą chęć do współpracy i włączenia się w działania realizowane na terenie danego miasta.

4. **Specjalne grupy interesu** -poprzez specjalne grupy interesu rozumie się osoby ze specjalnymi potrzebami lub grupy posiadające wspólny interes dotyczący danego obszaru. W ramach analizowanego przedsięwzięcia wyodrębniono następujące specjalne grupy interesu:

4.1. **Rowerzyści terenowi** - stanowią najliczniejszą grupę. Regularnie korzystają z walorów terenowych analizowanego obiektu podczas treningów typu „downhill” jak również podczas jazd rekreacyjnych. Silny wpływ tej grupy na analizowany teren można dostrzec poprzez realizację oddolnych inicjatyw mających na celu uformowanie własnymi siłami i środkami mikro infrastruktury terenowej w postaci tras zjazdowych w części północno-wschodniej Lasu Falkowskiego. Z uwagi na dynamiczny i nieuregulowany prawnie charakter tych przedsięwzięć należy zwrócić szczególną uwagę na oczekiwania tej grupy interesariuszy.

4.2. **Właściciele ogródków działkowych** (Rodzinny Ogród Działkowy Falkowa Nowy Sącz) – z uwagi na bliską odległość od obszaru problemowego do ogródków działkowych, ta grupa interesariuszy powinna być aktywnie zaangażowana w proces partycypacji. Ich opinię na temat potrzeb i oczekiwań związanych z terenem są szczególnie ważne z uwagi na bliskie sąsiedztwo ich nieruchomości.

4.3. **Wychowankowie przedszkoli, młodzież szkolna, nauczyciele przyrody** – z uwagi na fakt, że na terenie odbywają się wycieczki edukacyjne obiekt ten jest regularnie odwiedzany przez dzieci i młodzież szkolną w czasie tak zwanych zielonych lekcji. Las Falkowski ze względu na swoje szczególne walory przyrodnicze posiada wyodrębnioną terenową ścieżkę "Las Falkowski". Jest to ścieżka dydaktyczną, której długość wynosi tylko 1 km. Położony we wschodniej części Nowego Sącza zajmuje teren około 56 ha i jest obsadzony ponad 30 gatunkami drzew. Każdy przystanek oznaczony jest tablicą informacyjną, są również ławy oraz szczególnie rzucające się w oczy słupy z numerem stanowiska. Na trasie można podziwiać m.in. torfowca ostrolistnego, liczne stawki z płazami oraz charakterystyczne zespoły roślinne. Po drodze spotkać można również ślinie przekształcone przez człowieka bory mieszane (dęby, świerki, brzozy) oraz rzadko występujące zbiorowisko, które tworzy klon. Rośliną chronioną na tym obszarze jest jednak bluszcz pospolity oraz mech torfowiec. Obszar Lasku Falkowskiego jest miejscem życia bogatej fauny bezkręgowców i kręgowców dlatego też stanowi bogate źródło informacji o przyrodzie, chętnie wykorzystywane przez nauczycieli przyrody. Uczestnictwo w zajęciach terenowych na ścieżce ma na celu⁶:

- pobudzenie wrażliwości na zjawiska przyrodnicze, odkrycie nowego świata wrażeń, umożliwienie bezpośredniego kontaktu z przyrodą;
- poznanie przyrody przez samodzielne jej odkrywanie, wprowadzenie w zaczarowany świat przyrody, nauczanie przez przeżywanie;
- kształtowanie umiejętności samodzielnego myślenia i oceny rzeczywistości przez aktywne uczestnictwo w rozwiązywaniu problemów;

⁶ <http://www.nowysacz.pl/terenowa-dydaktyczna-sciezka-przyrodnicza-las-falkowski>

- pobudzenie do refleksji, zrozumienie swojego miejsca w przyrodzie i pokory wobec niej;
 - holistyczne ujęcie zagadnień przyrodniczych.
5. **Spółeczność lokalna** – mieszkańcy miasta pomimo niewielkiej odległości dość rzadko odwiedzają ten teren. Okazjonalnie pojawiają się grupy osób grillujących - szczególnie w okresach letnich i w godzinach popołudniowych. Teren również sporadycznie odwiedzany jest przez biegaczy i starszych spacerowiczów. Należy mieć jednak na uwadze, że mieszkańcy Nowego Sącza nie traktują terenu Lasu Falkowskiego jako interesującego miejsca przeznaczonego na piesze wędrówki. Częściej wyjeżdżają poza miasto odstraszeni trudnymi warunkami panującymi w Lesie Falkowskim. Wiadomo⁷, że mieszkańcy oczekują miejsca, gdzie niezależnie od pogody można przejść się wśród zieleni po prostej, wolnej od błota nawierzchni. Miejsca, gdzie jest możliwość pospacerowania z wózkiem, odpoczynku w miejscach do tego przeznaczonych lub zorganizowania pikniku.
6. **Turyści** – ja już wcześniej wspomniano na terenie Lasu Falkowskiego wyodrębniona jest ścieżka przyrodnicza, która łączy się z zielonym pieszym szlakiem wytyczonym przez Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze (PTTK) i jest jednym z najpiękniejszych zakątków Nowego Sącza. Teren wyposażony jest w podesty, pomosty i tablice z opisem obiektów przyrodniczych – pomimo tego ścieżka jest nadal mało odwiedzana. Sporadycznie odwiedzający Las Falkowski turyści, polecają teren na rodzinne przejażdżki rowerowe z uwagi na jego urozmaicenie, różne zjazdy jak również sprzyjające wycieczkom - malownicze krajobrazy.
7. **Eksperci / środowisko naukowe** – eksperci wspierają proces zarządzania przyrodą miejską z uwagi na znajomość uwarunkowań środowiskowych i społecznych dla badanego terenu. Wiedza ekspertów jest rzetelna i oparta na danych pochodzących z monitoringu przyrodniczego, a formułowane przez nich opinie o zarządzaniu przyrodą mają podstawy w danych naukowych. Uniwersytety, zwłaszcza te których badania skupione są na tematach związanych ze środowiskiem, zagospodarowaniem przestrzennym, ekonomią lub zdrowiem publicznym, są dobrym źródłem niezależnych ekspertów, naukowców, analiz, publikacji naukowych, międzynarodowych kontaktów i doświadczeń. Na terenie Nowego Sącza działają następujące uczelnie wyższe:
- Wyższa Szkoła Biznesu - National-Louis University,
 - Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Sączu,
 - Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości w Nowym Sączu
- oraz ośrodki zamiejscowe uczelni:
- Politechniki Krakowskiej
 - Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie,
 - Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie,

⁷ <https://sadeczanin.info/wiadomo%C5%9Bci/lasek-falkowski-le%C5%BCy-od%C5%82ogiem-nawet-nikt-go-nie-sprz%C4%85ta-gdzie-wyj%C5%9B%C4%87-na-spacer-z-dzieckiem>

8. **Media** – wspierają działania promocyjne w lokalnych mediach, pobudzają aktywność i zaangażowanie pozostałych grup interesariuszy jak również budują świadomość. Lokalne media często wykazują inicjatywę w ramach propagowania inicjatyw na rzecz społeczności, stąd należy podkreślić ich istotny wpływ w kształtowaniu opinii publicznej.
9. **Inwestorzy / przedstawiciele biznesu** – interesariusze z grupy biznesu odgrywają ważną rolę w kształtowaniu wizerunku miasta. Poza zapewnieniem udziału w lokalnym budżecie czy wysokiego poziomu zatrudnienia przede wszystkim są dostawcami usług. Biorąc pod uwagę różne możliwości zagospodarowania terenu Lasu Falkowskiego należy mieć na uwadze konieczność kontaktu z sektorem biznesu na etapie realizacji projektu. Przedstawiciele tej grupy interesariuszy mogą również wnieść do procesu partycypacji cenne informacje ze względu na dobrą znajomość rynku oraz mechanizmów finansowych. Należy podkreślić, że w momencie przekształcenia terenu Lasu Falkowskiego na teren atrakcyjny przyrodniczo i turystycznie, istnieje prawdopodobieństwo zwiększenia zainteresowania inwestycjami na terenach sąsiednich. Szczególne znaczenie ma to w przypadku aktualnie dynamicznie rozwijającej się branży deweloperskiej i masowej budowy osiedli jednorodzinnych gdzie cennym walorem jest bliska odległość od terenów przyrodniczych.
10. **Stowarzyszenia ekologiczne i turystyczne** – zaangażowanie i wsparcie ze strony organizacji stowarzyszeń jest kluczowym czynnikiem do sukcesu inicjatyw, zwłaszcza w dziedzinie ochrony środowiska i planowania przestrzennego. Niektóre z tych organizacji są niczym niezależny zespół doradców i potrafią pokazać inny punkt widzenia w dyskusji. Podmioty silnie powiązane z terenem oraz procesem zagospodarowania obejmują np. Sądecka Organizacja Turystyczna, Liga Ochrony Przyrody czy Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze. Ostatnia z wymienionych organizacji jest głównym gestorem bazy turystyki aktywnej w Polsce. PTTK popularyzuje wiedzę o najbardziej atrakcyjnych turystycznie regionach Polski oraz promuje w kraju i zagranicą polski produkt turystyczny – turystykę aktywną.

Wśród grup wpływających **bezpośrednio** na Las Falkowski wyróżnić można m.in.:

- rowerzystów, osoby, które korzystają z terenów lasu, celem wycieczkowej/sportowej jazdy na rowerze tzw. „*downhillowcy*”,
- działkowców,
- mieszkańców osiedla Falkowa wraz z przewodniczącym Zarządu ww. osiedla,
- przedstawicieli Ligi Ochrony Przyrody będących reprezentantami liderów społecznych danego terenu,
- organizacje społeczne, w tym m.in: Katolickie Centrum Edukacji Młodzieży KANA,
- przedstawicieli Wydziałów Urzędu Miasta w Nowym Sączu, w szczególności reprezentantów następujących Wydziałów:
 - Wydział Ochrony Środowiska,
 - Wydział Przedsiębiorczości i Funduszy Zewnętrznych,
 - Wydział Architektury i Budownictwa,
 - Wydział Inwestycji i Remontów,

- edukatorów ekologicznych / przyrodniczych, w szczególności nauczycieli realizujących na terenie Lasu Falkowskiego zielone lekcje adresowane do grup dzieci przedszkolnych i starszych (szkoły podstawowe).

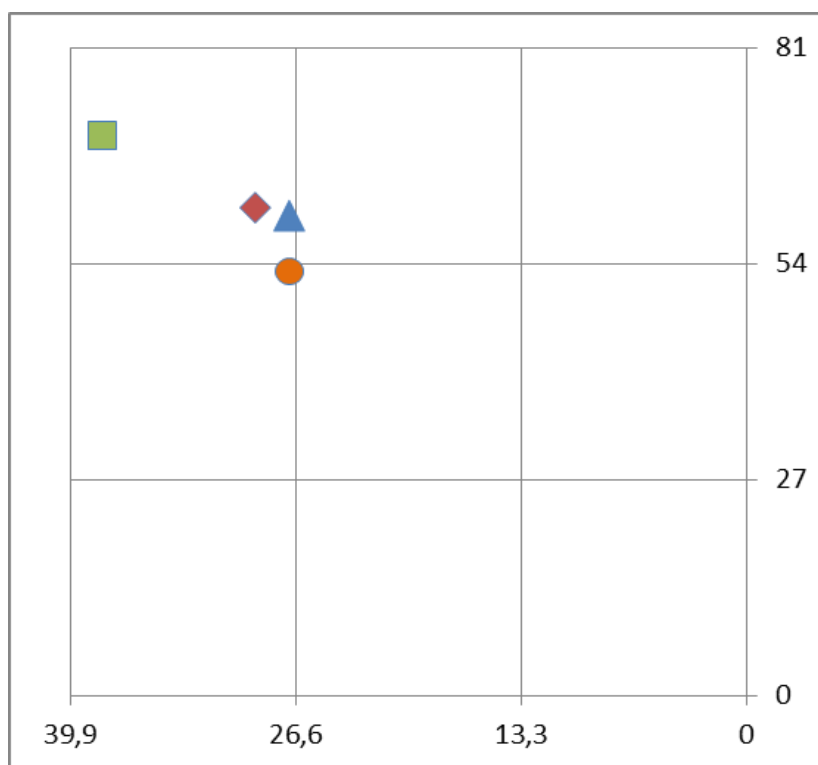
Natomiast do grupy podmiotów, oddziałujących w sposób **pośredni** na analizowany obszar, zaliczyć można:

- osoby czasowo przebywające na obszarze miasta (np. bliskich przyjeżdżających do rodzin, osób chcących spędzić w tym rejonie wolny czas itp.).
 - funkcjonariusze komendy Straży Miejskiej w Nowym Sączu,
 - przedstawiciele Muzeum Budownictwa Ludowego,
 - przedstawiciele Sądeckiego Parku Etnograficznego w Nowym Sączu (SKANSEN),
 - przedstawiciele Miejskiego Klubu Sportowy „Sandecja Nowy Sącz”,
- Lasy Państwowe,
- Wody Polskie,
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i inni sponsorzy projektowanych działań.

5 UZGODNIENIE OBIEKTU

W toku analizy przedmiotowej, po wstępnej analizie struktury i funkcji miasta Nowy Sącz, dokonaniu przeglądu najważniejszych obiektów przyrodniczych miasta w powiązaniu z problemami związanymi z ich zagospodarowaniem oraz ochroną i przeprowadzeniu hierarchizacji problemów ochrony/zagospodarowania zasobów przyrody Nowego Sącza ustalono, że obiektem docelowym będzie las Falkowski. Po zastosowaniu analizy problemowej z zastosowaniem zmodyfikowanej metodyki GE zebrano i ujednolicono wartości punktacji dla zaproponowanych obszarów problemowych, w kontekście zapotrzebowania (tab. 7), jak i wykonalności (tab.8), największy wynik osiągnął Las Falkowski.

Poniżej zestawiono graficznie wyniki analizy, gdzie można zauważyć że Las Falkowski (zielony prostokąt) znacząco odstaje od pozostałych obszarów (Międzywale – czerwony romb, Lasek – niebieski trójkąt) rzeka Kamienica-pomarańczowe koło), tym samym jednomyślnie stwierdzono że do dalszych analiz i prac koncepcyjnych wybrany został właśnie ten obszar.

Rys. 4 Graficzna interpretacja wyników analizy GE

Źródło: analiza własna GIG

6 WYNIKI WIZJI TERENOWEJ

Po dokonaniu wizji terenowej stwierdzono, że pod względem przyrodniczym główne zagrożenia dla przedmiotowego terenu wynikają z prowadzonej na tym terenie gospodarki łowieckiej. Utrzymywanie się wysokiej populacji zwierzyny łownej może ograniczać proces spontanicznego odnawiania się drzewostanu. Stale uszkodzany przez zwierzynę podszyt drzew ma niewielkie szanse na wykształcenie dorodnej korony. Proces bardzo często zagraża trwałości zbiorowiska leśnego. Nadmierne prześwietlenie drzewostanu wynikające z braku możliwości odnawiania się drzewostanu może spowodować zanik w runie gatunków charakterystycznych dla lasów liściastych.

Czynnościami niezbędnymi dla ograniczania szkód powodowanych przez zwierzynę jest zabezpieczenie drzew przed ich zgryzaniem np. za pomocą specjalnych repelentów. Zabiegi takie są prowadzone w obrębie analizowanego terenu w szczególności w celu zabezpieczania odnawiających się okazów jodły pospolitej (rys. 5).

Rys.52 Okaz jodły zabezpieczony repelentem w celu ograniczenia ryzyka uszkodzenia przez zwierzynę

Źródło: GIG

Znaczącym zagrożeniem dla przedmiotowego terenu jest bezpośrednie sąsiedztwo ogródków działkowych. Rośliny ozdobne bardzo często są w stanie wnikać do zaburzonych układów naturalnych i powodować wypieranie gatunków rodzimych. Na przedmiotowym terenie przykładem takiej rośliny inwazyjnej jest rdestowiec (*Reynoutria* sp.). Zwarte łany tej rośliny zaobserwowano przy północnej części ogrodzenia terenu ogródków działkowych (rys. 6). Ze względu na znaczną zdolność do ekspansji tego gatunku niezbędne jest przeprowadzenie działań zmierzających do usunięcia tej inwazyjnej rośliny.

Rys.6 Rdestowiec porastający teren sąsiadujący z ogródkami działkowymi.

Źródło: GIG

W obrębie tej części terenu dochodzi także do wycinania drzew bezpośrednio sąsiadujących z ogrodzeniem ogródków działkowych. Proces ten prowadzi do wykształcenia form odroślowych gatunków drzewiastych (rys. 7).

Rys.73 Odroślowa forma jesionu wyniosłego powstała w wyniku wycinki.

Źródło: GIG

Zagrożeniem dla przedmiotowego terenu może być także znaczne zwiększenie ilości osób odwiedzających ten teren. Nasilenie ruchu turystycznego na tym obszarze wiązać się może ze zwiększeniem emisji zanieczyszczeń przez środki transportu turystycznego i prywatnego. Należy liczyć się także z nasileniem przypadków niszczenia elementów przyrodniczych w wyniku wydeptywania, zaśmiecania a często także celowego niszczenia lub zrywania roślin oraz płoszenia zwierząt. W przypadku analizowanego terenu, przykładem tego typu zachowania jest uszkodzenie pomnikowej lipy z charakterystyczną naroślą przypominającą głowę dzika.

Rys.8 Pomnik przyrody – lipa z odtworzoną ciekawą formą naroślą przypominającą głowę dzika

Źródło: GIG

Szczególnie szkodliwe dla środowiska przyrodniczego są odpady turystyczne. Odpady te stanowią zagrożenie zarówno dla środowiska glebowego jak i zasobów wodnych z uwagi na bardzo długi okres rozkładu i możliwością uwalniania z nich do środowiska substancji niebezpiecznych. Dodatkowym zagrożeniem są dzikie składowiska odpadów powstające w pobliżu ogródków działkowych funkcjonujących na obszarze Lasu Falkowskiego, na których składowane są odpady komunalny, w tym często odpady elektroniczne. Odpady tego typu są realnym zagrożeniem dla środowiska wodno-glebowego.

Rys. 9 Dzikie wysypisko odpadów w pobliżu ogródków działkowych

Źródło: GIG

Istotne jest zatem lokalizowanie na trasie ścieżki przyrodniczej licznych koszy oraz ich regularne opróżnianie.

Szczególnym zagrożeniem ze strony turystyki są też spacerunki poza wyznaczonymi ścieżkami. Nowo wydeptane ścieżki powodują fragmentację siedlisk, co w konsekwencji może ograniczyć rozmnażanie zwierząt i rozwój roślin. Odtworzenie roślinności na wydeptanej ścieżce rozpoczyna się dopiero po upływie 5-10 lat od momentu zaprzestania poruszania się po tym obszarze, a przyjmuje się, że całkowita regeneracja ekosystemu następuje dopiero po 15–20 latach. Proces deptania przyczynia się także do erozji gleb, wskutek zmiany ich struktury mechanicznej, przesuszenia wierzchnich warstw, migracji zanieczyszczeń. To wpływa na szatę roślinną, w tym na drzewostan, który ulega zniszczeniu wskutek braku możliwości rozwoju bryły korzeniowej. Turystyka piesza stwarza także zagrożenie zmniejszenia liczebności roślin, powodowanego zrywaniem kwiatów leśnych, np. zawilca gajowego.

Odziaływanie to może być też skutecznie ograniczone poprzez kanalizowanie ruchu turystycznego w obrębie wyznaczonych ścieżek oraz działania edukacyjne – umieszczenie znaków informujących o niebezpieczeństwie związanym z wydeptywaniem traw i zrywaniem roślin.

Przygotowanie nowych tras zjazdowych dla toru saneczkowego, czy szlaków rowerowych również powodować może degradację gleb z uwagi na konieczność wycinki drzew i krzewów, wykopywaniem dołów pod słupy oświetleniowe.

Na szlakach pieszych często obserwuje się też zniszczenia polegające na łamaniu gałęzi drzew i uszkodzeniu kory ostrym narzędziem. Dodatkowo hałas w takich miejscach powoduje

płoszenie zwierzyny oraz ich wywołuje u nich nadmierny stres. Turyści często też celowo rozgrzebują mrowiska, niszczą gniazda ptaków czy nory zwierząt.

Rys. 10 Przykłady uszkodzenia kory drzew w Lesie Falkowskim wyniku działalności turystów

Źródło: GIG

Częstokroć na terenach rekreacyjno-turystycznych dochodzi do umyślnego (np. urządzenie ogniska) lub nieumyślnego wywołania pożaru (np. niedopałek papierosa), dlatego tak istotne jest umieszczanie tablic informujących o możliwości wywołania pożarów i jego skutkach. Użytkownicy ogródków działkowych często wypalają trawy lub spalają liście, co stanowi poważne zagrożenie dla drobnej zwierzyny oraz zmiany składu gatunkowego ekosystemów. Do zagrożeń pośrednich związanych z funkcjonowaniem ruchu pieszego i rowerowego na obszarze Lasu Falkowskiego zaliczyć można synantropizację roślin i zwierząt oraz zmiany właściwości fizykochemicznych gleby i wód.